

A jó vacsora kellemetlen következménye. (A turista annyit evett, hogy a „Petőfi”, „Tomba” és „Jókai” oszlopok közötti szűk átjárón nem fér át.)

A „Pizai torony” megmászása. (A valóságban természetesen szó sincsen csigáról és kötélről.)

MARTON LAJOS TRÉFÁS RAJZAI AZ AGGTELEKI CSEPPKÖBARLANGRÓL.

barlang előtti akácos parkban, a menház előtt, ahol Fornet gömőri alispán és dr. Eötvényi Olivér nyug. főispán, a Kárpát-Egyesület elnöke üdvözlö a megjelent vendégeket.

Az ismerkedési estély után: fél 10-kor kezdődik, egyes sorokba felállva, a barlangba való vonulás, mindenkinek egy szál gyertya a kezében.

Az ünneplő közönséget a barlangvezetők és más, a barlangot ismerő turisták kalauzolják és magyarázzák a csodás cseppkövek képződményeit. Egy órai gyaloglás után a bar-

rassy Gyula grófról, majd dr. Szathmáry István, a Petőfi-Társaság tagja Petőfiről és Andorás Leventéről, az Andrássyak öséről szaval el egy-egy verset. Utána az ózdi dalárda Petőfi-dalokat ad elő.

Szünet után dr. Szigetváry Iván a gömör-rozsnyói születésű Pákh Albertet, a jóemlékű „Vasárnapi Ujság” szerkesztőjét és a Kjsfaludy-Társaság tagját méltatja. Utána Komoróczy Miklós tanár beszél a néphez ékes palóc nyelven.

Hegyi Anna énekművésznő, az ózdi acél-

az elterülő parkban tábori elszállásolás lesz, míg a Petőfi-Társaság tagjai, valamint a szereplők és a külföldi sajtó képviselői, összesen 10-12-en, Ragályon báró Ragályi Balassa Ferencné úrnőnek, a hármass aggteleki barlang-ünnepély védnökének úri házában lesznek elszállásolva.

Egy aggteleki palóc barlangvezető tréfái.

A kilencvenes évek elején nagy szenvedéllyel és ritka kitartással kutatta és fényképezte néhai Kréhnay Adolf székesfővárosi igazgatótanító a bércecs, akkor még nagy Gömör vármegye nevezetességeit: a szilicei jég- és az aggteleki cseppköbarlangokat. Komoróczy a népszerű etnográfus volt a társa, aki több mint negyvenszer bejárta a barlangot s kufatásairól és egyéb megfigyeléseiről érdekes naplót vezetett. Ebből a naplóból való a következő visszaemlékezés:

A csodás cseppkőképződményeiről nevezetes aggteleki barlangnak első barlangvezetője volt Faiksz-Kompektor Jóska. Míg Mikszáth Kálmán elbeszéléseiben a palócokat tőf eredetűeknek mondja, ezt mindig megcáfolja az aggteleki barlang magyar születésű palóc vezetője, aki sajátos paraszt észjárásával, különös megjegyzéseivel és magyarázataival folytonos derűltégekben tartotta a barlang látogatóit. Ez a nevezetes férfiú, aki Aggtelek község általános komája volt, a háromlábú székhez hűtlenné lett csizmadiamester volt. Nem volt rá nézve kellemesebb dolog, mint a barlang bejárása. A kiránduló társaság élén haladva, büszkén és a klasszikofilológusokat megcségyenítő bőbeszédűséggel emlegette Jupitert, Junót, az egész görög-latin mitológiát. Néhai Baksay Dániel, Gömör vármegye közszeregetben álló Dani bácsija, a barlangnak egykori hűséges gondozója, annyira fejébe verte Kompektornak a mitológiát, hogy Kompektor Jóska álmából felriadva is nyomban recitálta a nyugalomba helyezett istenségeket.

A csaknem kilenc kilométer hosszú barlang rejtélyes zeg-zugait jobban senki sem ismerte, a sok földalatti járástól halottsárga színű Kompektor Jóska, akibe és társába, a második vezetőkbe: Czoki Jóska, a barlang 446 képződményének görög-latin mitológiai elnevezéseit néhai Baksay ref. lelkész, a gömőri szójárás szerint, úgy beleverte, mint az előlőtöltő puskába a fojtást.

Mint hogy Aggteleken csak egy szerény berendezésű menház áll az örökké jövő-menő turisták részére, ennek folytán az éjt sokan a barlang bejárásával töltik és így csaknem egy negyedszázad alatt igen sokszor felverték éjszaka is Kompektort, a fővezetőt, ki naponta négyszer is bejárta a barlangot. A sok éjszakai és földalatti járás utóbb megzavarta az esztét az ékesbeszédű palócnak.

Az aggteleki cseppköbarlang fényképezése. (Az acetilén-lámpás felrobbant, a kirándulók levegőbe repültek.)

MARTON LAJOS TRÉFÁS RAJZA AZ AGGTELEKI CSEPPKÖBARLANGRÓL.

lang nagytermében az ózdi acélgyár kiváló dalárdája és zenekara nyitja meg az ünnepséget a Hiszekeggyel és a Himnusszal. Ezután Pekár Gyula, a Petőfi-Társaság elnöke méltatja a Gömör vármegye részéről elsőül megválasztott táblabírónak: Petőfi Sándornak emlékét és feltárja a nagy költőnek gömör-rozsnyói és murányvári, valamint az odaváló kálvinista rektorral együtt tett aggteleki kirándulásának néhány ismeretlen epizódját.

Dr. Vikár Béla akadémiai tag emlékbeszédet mond a vármegye nagy szülöttéről: id. And-

gyári zenekar kíséretével Petőfi-dalokat és Andrássy József óberster nótáit énekl.

A lélekemelő földalatti ünnepélyt az ózdi dalárda és zenekar előadása fejezi be.

Ezután mindazok, akik még nem látták és vállalkoznak a barlang úgynevezett új vagy paradicsomágának megtekintésére, ami 3-4 órai gyaloglást igényel, útrakelnek.

Azok az ünneplő kirándulók, akik a barlangot végigjárni nem óhajtják, távoznak a barlangból s előreláthatólag éjjel 1 órára érkeznek vissza a barlang kicsi menházához. Itt

Gyakran vendég nélkül is beosont a barlangba és itt macskamódra felkapaszkodott a 245 méter magas hegyre. Itt a „Plutó tánc-terme” mellett lévő „Hekate hálósobájá”-nak nevezett részen áll két pompás, fehér cseppkönyűlány: „Castor” és „Pollux”, melyek arról nevezetése, hogy ha fakalapáccsal kongatják, pompás mély hangjuk a lipótvárosi Bazilika nagy harangjának a hangjával vetekedik. Ezt a játékot űzte a szegény megháborodott nagy gyönyörrel, amikor csak tehetett.

Huszonegy évig gyönyörködte Kompektor Jóska a barlang látogatóit naponta, ékes harangszóval és egy ilyen produkciója közben, Kréhnay látogatása alkalmával vesztette el az esztét. Szerencse, hogy ez alkalommal csak két férjilátogató volt vele. Kompektor Jóska a „Mória-hegy”-en állott és a felkelő napot mutatta az utasoknak. A mit sem sejtő túristák kétszáz méter mélységben hallgatták Kompektor művészi játékát. De hirtelen abbahagyta a harangozást, ijesztő kiáltást hallatott és faképnél hagyta a túristákat.

A barlang közepén hagyott vendégek sok kalandozás után Mória hegyénél megtalálták az egyesült „Styx” és „Acheron” nevű patakot és ennek folyását követve, nyolc órai aggodalmas út után végre a barlang kijáratához jutottak. Az elővigyázatból magukkal vitt négy szál gyertya szerencsére kifarolt, különben mindaddig a sötét barlangban kellett volna maradniok. Éhségüket tiszta ivóvízzel csillapítva, amíg a második vezető más látogatókkal a barlangba nem jött volna.

A megbomlott agyú Kompektor Jóska egy másik vezetővel kellett, annak minden ellenkezése dacára, helyettesíteni. Néhai Baksay bácsi, a barlang volt gondozója, Bibliás Ferenc kőművesmestert és fiát tanította be a felelősségteljes állásra, akik hasonlóan mulatságos, palócos ékesszólással magyarázzák a barlang sajátosságok képződményeit. Kompektor Jóska pedig, amikor csak tehetett, beszökött a barlangba és amíg élt, mindig ott harangozott búsan magamagának.

Nemrég történt, hogy a kirándulók egyik tagja igen gyengének mutatta magát a mitológiai ismeretekben. Niobéról volt szó, akiről Kompektor Jóska a hiányos ismeretű úriembernek ékes palóc nyelven így adta meg a felvilágosítást:

— Moa megkövetime becses személyét, bonfódás ne essék, moá csak kimondom a szavazatot. Bion kigyémed nem nagy foganatval vaon a Mityologia iránt nézvést, ha még Nióbe dukációját se tuggy. E sírva született, könyvezve halt, hogy ím a magzatyaít úgy éhonytók, mint a kutya kölykét. Jupíter, aki nagy Isten vau, a tette még vele a nagy tempót, hogy a magzatyaít hótra szóna a motózával együtt. Bion Nióbe csak asszony vau, gyenge perszóna, néki a nagy síráusnak, atzóúta mindeég könyvezvésben vaon. It haát a tisztét urak és asszonyaságok, laofjaók, faujnlu ki vaon csepeégve, bio sírdaugál. Ez a Mityologia.

Czoki Miska, a második kalauz erre büszkén csak ennyit mond:

— Moá mink a Mityológia iránt nagy részveítvel vagyoonk, nagy beönönk a tudomaás, mert dacúra a mindeneéknek, a nagy tisztelendő urounk ougy beléenk veerte, akór a vadász a puskaába a folytaást.

Máskor a híres, nevezetes Kompektor Jóska, az aggteleki barlang „kiművelt” vezetője, egy nagy társaság élén az ő kedves odújába vonult s ez ékes szavazattal rendezkedett:

— Tekéntetes úri karok és női rendek! Tessenek libasorba álanyi, oszt meghallgatnyi minden szómat. Így la! No indulhatónk! Ehun az „király kúttya”, akibe olyan hideg víz vaon, amilyen nagy járatnyi földön nincsen. Itt idébb vaon a „József nádor oszlopa”, aki itt járván, igen nagy jogaraival vót az barlang irányában.

— Most tessenek figyelmezn! Itt az „Paradicsom kapuja” előtt vagyónk. De benne vaon az ífbel áldozója, az Kain botja, meg az Éva papucsa.

— A ledült orgona is itt vaon, olyan, akár a templomba való, még a síja is látszik. De szól is ám! (És ekkor egy darab cseppkövel végighúzogatta Jóska a sípképletek követ és hangot vett a hideg kőből.) Az aradi tizenhárom tanuk is itt vagyónak. Tetszenek tudnyi, hogy mi vót ezeknek sora. Az nímet meg az

oroszipen elbánt vele, hogy az Isten sülyeszse el őket. Nem jó erről még beszélnyi se.

— Gyerónk tovább! Itt tessenek jól meghúzódní, mer alacsony az álapot, oszt könnyen odavefi a fejít, aki magosan tartja.

— Itt jobb kézt esik a „denevér-barlang”. Ha revolverbű egyet-keftőt lövünk, hát ím melátják, hogy szertelen a sok böregér.

— Itt má egy maghézist is meggyujtok, hogy fényességben legyék az látás. Úgye-e hogy szép?

— No de gyerónk! Itt az „virágos kert”, amitt az „méh-köpi”, itt me má az Styx folyó. Ez folyóba tanyáta me az nagyságos Friedvalszy és a méltóságos Nyáry báró úr azt a bogarat, akít mé az tudalmas urak nem ismertek. Biony két héfig itt tanyáztónk, míg az bogarat métanátuk. De tanátunk is azutég akar egy tarásznyára való.

— No, de gyerónk! Hát má mé az „Nagy ebédli”-be vónánk Itt jó lesz egy cseppet kapnyi. Elő az elomózsiával, oszt cselekedjónk!

Markó Miklós.

Purgatórium.

A vágyndál nincsen szomjasztóbb nedű...

— Szivárványzón ha volna szín-betű,
Az sem lehetne szebb ötvözetű
Mint a nyugtalan-kívánság nevű
Elémbe zengő selyem-csengetyű.
Sáttán-csengetyű.

Elém zengett a selyem-csengetyű:
Asszonyi szemek delejes varázsa.
Elém bíborlott szivárvány-betűn
Az élet minden társul tudása:
Kítségdülés a fényzőn nyomába, —
És minden összhang csöndes elmúlása;
A szerves-csúfság mindenütt
Álmod bomlasztó, döbbenő hatása.

A döbbenet
Elémbe toppant és dobogva dönget.
Iszonyú,
Féllármázza a csöndet.
Magára feszít,
Hogy nézzek, lássak; sírjak, vagy kacagjak,
Hogy futva-fussak, —
S mégis itt maradjak.

Mert itt maradok,
Bár minden rossz, amit a lét terem, —
Hogy el ne bírjak menni,
Vágyakat borzol idegem;
S ilyenkor elfelejtkezem.
Mindent szeretek, vagy mindent szeretnék;
Álmaim: élet, életem: dóm-émlék.
Szomjasztó emlőn ékezem,
S éhesebbé tesz ételem.
A lelkem, kedvem kedvességét
Bocsátana a kedvteléshez;
Csapongana és szállana,
Szivárványszínen játszana;
Önmagamból is kitépnék,
És semmiben sem lenne mérték,
Csak a szépség volna érték —
S nem csalna meg az elértég.
— Mondom, hogy ilyen életet
Hidba bont a képzelet,
Mert földi időm még le nem telt.
És — amíg időm le nem telt
Csak kínoz a vágy-hegedű,
Csak csdbít, de ki nem elégít
Se mámor, se szín, se betű;
Mindezekből
S mindenünnen?
Cseng a sáttán-csengetyű.

— Üdvözlésben örök kárhozott,
S kárhozatokban üdvözült vagyok:
A lények mélységébe pislogok;
Kikacagom és borzadok.

HANUSZIK LÁSZLÓ.

A NAGY FA MEG A KIS HÁZ.

Regény. — Irta Scossa Dezső.

(15)

Mosolyogva kalauzolta a belső szobába, amely hogy boudoir szerepét vítte, sejteni lehetett a puha perzsa szőnyegekről, a selyempárnák tömegével díszlő fehér medvébőrrel letakart dívánról, a nagy álló fűkörről, amely a kis íróasztal mellett csillogott és a sok csecebecséről, amely a kandalló párkányát elfoglalta és a holicsi zománcos fajanszok, aranyozott porcellán holmik tömegéből állt, egy elmúlt világ csodás vágyait mutogatva.

Naményiné alacsonynövésű, kövérkés, életvidám, nevető szemű asszony volt, annak a kornak a határán, amely fordulatot jelent a nők életében. Nem affektálta a raccsolást, de sebesen beszélt s így pár perc alatt elmondott mindent, amit szükségesnek velt vendége tudomására hozni, akít leánya elbeszéléséből már jól ismert, amint ismerte fogságának és visszatérésének részleteit, sőt azt is, hogy milyen kifűnően zongorázik és énekel s mindez igen érdekesnek találta. Közben a házi telefon férjét hívta fel a kedves vendég üdvözlésére, elpanaszolta mennyire belefáradt már a téli szezon szórakozásaiba, az álmatlan éjszakákba, színházi és egyéb előadásokba és mennyire várja a tavaszt, amit most Bádénben tölt és a nyarat, amikor Marienbadba szokott utazni.

Férje is csakhamar megjelent. Kopaszodó, őszes, hideg vonású, szúrós szemű szikár ember volt, nagy pápaszemeinek vastag üvegei alól unottan nézett körül, de leányának minden dolga iránt érdeklődött.

— Holnap reggel érkezik! — mondta felsóhajtva.

— Képzeld, Hanny valami meglepetést tartogat a holnapi estére, — vetette közbe Naményiné. — Nem tudja, mi lehet az?

— Csak gyakrabban lemehetnék hozzá, — mondta Naményi úr, — nem akarom kibolygatni onnét, mert látom, mennyire jól tesz az ózondús, tiszta levegő, a nap és a pihenés szegény gyermeknek, akinek betegsége halálra ijesztett. Való igaz, neki csak az alföldi klíma jó.

— Tüdőgyulladás volt! — jegyezte meg Naményiné öméltsága, nem feledvén aposztrofálni Alfréd fiának kiválóságát, akít egyéniségnek szeretett mondani.

Bárkányi távozott, de még végig kellett hallgatnia magyarázatait, mivel ritkasággyűjteményének néhány darabját bemutatta. A Nero korából való delariumot, a barna leányok hímezte szöveteit, amely Athenae tisztelőre az Istenek és óriások harcát ábrázolta, a nagy asztalterítőt, amelyen fel volt tüntetve a római lakomára került sok étel és csemege, a fantasztikus ruhákat, amelyeken aranyméhek, oroszlanok, párdúk és sirályok ékeskedtek, meg pillangók arany szárnyakkal, a Medici Katalin angolkáját, amelyen a Korán versei türkizet voltak kirakva, azután az olajzöld chrysoberil ékszer, amely a villany fényétől piros lesz, az ezüstdróttal befutott cynopkant, a narancs és violaszín rubinyűrűket s a rózsapiros, sárga, topáz karcsafokat, kínai figurákat hyacinthus szemekkel.